

בס"ד, יום ראשון כו' טבת תשע"א

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת זבחים קיב – קיח (94)

א. (1 חטאת שקיבל דמה בכוס אחת, ונתן ממנה בפנים, וחזר ונתן ממנה בחוץ, האם חייב (פרט), ומדוע? והאם באופן שקיבל הדם בשתי כוסות הדין שונה (פרט), ומדוע? (2 מי שאבדה חטאתו והפריש אחרת תחתיה, ונמצאת האבודה לאחר שנתכפר ועבר והקריבה בחוץ, מה דינו, ומדוע? והאם היכא דנמצאה קודם הכפרה והקריב אחת מהן בפנים דינו שונה (פרט), ומדוע? וכיצד הדין היכא דהפריש מעיקרא שתי חטאות לאחריהם? (3 כיצד הדין באופנים הנ"ל לענין מעילה? והאם היכא דכבר שחט לתרוויהו בפנים זרק דם אחת מהן הדין שונה?

ב. (1 האם בכל אופן דזר או כהן בטומאה עברו בבית המקדש יש לחייבם, ומניין? (2 היכן הוא מקום אכילת קדשי קדשים וקדשים קלים בזמן המשכן, ומניין? והיכן היה מקומם בזמן הגלגל ובזמן גוב וגבעון, ומדוע? (3 מתי היה זמן היתר במות ומתי היה זמן איסור במות, ומניין?

ג. (1 מה הוא "מקום" שחיטת הפרה אדומה, ומדוע דווקא בזה המקום? וכיצד נקרא זה המקום, ומדוע? ומה דינו של השוחטה חוץ לאותו מקום, ומניין? ואמאי אין ללמוד את דינו משעירי יום הכיפורים ששחטן בחוץ? (2 מה הוא יסוד המחלוקת אי ירד מבול בארץ ישראל או לא? והאם סותר הוא להמבואר בקרא "אשר תחת כל השמים", ומדוע? (3 מה הם המעלות שעשו בכהן השורף את הפרה, ולמה הועילו מעלות אלו? והאם יש להוכיח מהכא לגידון האם ירד מבול בארץ ישראל או לא, ומדוע?

ד. 1) כיצד התבאר הקרא "מכל אשר בחרבה מתו" אליבא דר' יוחנן ואליבא דריש לקיש? והאם ביארו של ר' יוחנן סותר לשיטתו גבי מקום שחיטת הפרה, ומדוע? 2) כיצד ניצל הראם בזמן המבול, ומדוע דווקא באופן זה? 3) כיצד נקראת "בבל", ומדוע נקראת כך? ומה נאמר על האוכל מעפרה? 4) שני שעירים של יום הכיפורים, מה דינן לענין שחיטה בחוץ (פרט), ומנלן? והאם אפשר לזימרו מדכתיב "אל פתח אוהל מועד", ומדוע? 5) מה דינו של השוחט קדשי בדק הבית תמימים בחוץ, ומנלן? והאם יש ללמוד את דינו משעירי יום הכיפורים, ומדוע?

ה. 1) היכי משכחת לה רובע ונרבע, מוקצה ונעבד, מחיר ואתנן (פרט), דצריך למעטן מחיוב חוץ? ומהיכן ממעטינן להו? ואמאי דווקא מהתם ממעטינן להו? 2) מה הם האופנים המבוארים במתניתין לענין חוץ במחוסר זמן, ומה דינם? ואמאי הוצרכה מתניתין למתני לכולהו? 3) מהיכן יליף ר' שמעון לשיטתו אליבא דריש לקיש (באר היטב)?

ו. 1) כמה איסורין יש במקריב אותו ואת בנו בפנים, וכמה מלקיות חייב, ומדוע? 2) מהיכן יליף ר' שמעון לשיטתו אליבא דרבה, והאם הוא מוכרח דמהתם יליף לה, ומדוע? 3) האם משכחת לה קדושה בדבר שאינו קדוש עתה עד לאחר זמן, ומדוע? והאם תליא בפלוגתא דאי עביד לא מהני, ומדוע? 4) מה הוסיפו במתניתין גבי מחוסר זמן בבעלים, ומדוע הוסיפוהו, והאם נוסף הוא בגירסת המשנה, או דחסורי מחסרא הוא, ומדוע?

ז. 1) מצורע שלא הגיע זמנו להטהר שהקריב את אשמו או עולתו בחוץ, האם חייב עליהם משום חוץ (פרט), ומדוע? והאם יש ללמוד את דינו מדין פסח בשאר ימות השנה שהקריבו לשם שלמים, ומדוע? 2) מצורע שהגיע זמנו להטהר והקריב את אשמו בחוץ, מה דינו ומדוע? והאם באופן שישחט את אשמו שלא לשמה דינו שונה, מדוע, ומנלן? 3) "יכול שאני מוציא אשם נזיר ואשם מצורע תלמוד לומר שור וכו'", הוכח באיזה גוונא איירי דמשום הכי סברינן למעטו! והאם הוא קושיה על סברת ר' הונא, ומדוע? 4) מצורע ששחט לאשמו איל בן שנתיים, מה דין קרבנו?

ח. 1) מה ילפינן מדכתיב "אשר יעלה עולה" (2) עד מתי הייתה עבודת בבכורות? ואלו מקראות ביאורן תלוי בנידון זה? (3) כיצד יתבאר הא דאמר משה לאהרון "הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש" ומדוע שתק אהרון, ומה זכה מחמת שתיקתו? (4) "ונקדש בכבודי", מי נקדש וכיצד נקדש? (5) האם עולת סיני הייתה נעשית כדרך שאר עולות? באר במה תלוי הנידון!

ט. 1) איזה בעלי חיים היו כשרים לקרבן עד שלא הוקם המשכן, והאם בכל גווי הם כשרים, ומניין? (2) האם היבא דכתיב "חוי" יש למעט טריפות, ומדוע? והאם נח היה יכול להכניס לתיבה אף טריפות, ומדוע? (3) אלו קרבנות בן נח יכול להקריב, ומנלן? והאם אפשר להוכיח מהקרבנות שהקריב יתרו, ומדוע? (4) מה שמע יתרו שמחמתו בא להתגייר? וכיצד שמע הדבר?

י. 1) על מי לא נאמר הציווי של שחוטני חוץ, ומניין? והאם ההיתר הוא עליו או על קרבנו, ומניין? והאם יש איסור "אמירה לגוי" בשחוטני חוץ, ומניין? (2) מה היא הסתירה שהקשו גבי התשלום ששילם דוד לארונה היבוסאי? וכיצד יישבו הסתירה? ואמאי הובא דבר זה בסוגיין? (3) האם אפשר לאכול קדשי קדשים וקדשי קלים אף בשעת סילוק המשכן ומסע המחנות, ומדוע? ואי נימא דאסור, האם היו יכולים לאוכלן בשעת חנייתן?

יא. 1) האם אף בשילה ובירושלים נהגו ג' מחנות, ומניין? ואיזה דין נאמר במחנות מדבר וירושלים שלא נאמר במחנות שילה? (2) מה ילפינן מדכתיב "ושמתי לך מקום" (פרט)? (3) לוי שהרג בשוגג להיכן יכול לגלות, ומניין? והאם דין זה הוא אף לכתחילה? (4) מי יכול להקריב בבמה קטנה, ומה יכול להקריב עליה (פרט), ומנלן? והאם מביא עליה אף נסכים?

יב. 1) אלו קרבנות יכול היחיד להקריב בבמת ציבור, ומנלן? 2) אלו קרבנות מקריבים הציבור בזמן היתר הבמות ומנלן? 3) האם היכא דכתיב "כל הנידר ונידב קרב בבמה" כולל הוא אף חיובי נזיר? הוכח! 4) אלו דברים אמרינן בסוגיין דנוהגים בקרבנות הבאות בבמת ציבור ואינם נוהגים בקרבנות הבאות בבמת יחיד, ומדוע?

יג. 1) מי כשר לעבודה בבמה, ומניין? ומהיכן ילפה ר' יהודה ומדוע? 2) מאי קמשמע לן הקרא ד"ויעשו בני ישראל את הפסח בגלגל"? וכיצד ביאר ר' אדא בר אבהה את שיטתו של ר' שמעון, ומניין דאיירי דווקא בהכי? 3) כיצד היה מראהו של משכן שילה, ומניין?

יד. 1) היכן הוא מקום שחיתתן ואכילתן של הקדשים במשכן שילה, ומנלן? 2) היכן השרה הקב"ה שכינתו על ישראל, ובחלקו של מי השרה את שכינתו, ומניין? וכיצד משכחת לה? 3) באיזה שנה ליציאת מצרים נבנה בית המקדש? ואיזה משכנות שימשו באותן שנים שבין יציאת מצרים לבנין בית המקדש? וכמה שנים שימש כל אחד, ומניין?

בהצלחה!

תשובות למבחן זבחים קיב קיח

א. (1) אם לא נתן את כל המתנות, כולי עלמא מודו דחייב על הנתינה בחוץ, דהא אכתי ראוי לפני. ואם נתן כבר את כל המתנות, תליא בפלוגתא דר' נחמיה וחכמים האם שיריים מעכבין או לאו, דלר' נחמיה דשיריים מעכבים, אכתי ראוי הוא לנתינת פנים וחייב על נתינה בחוץ. והיכא דקיבל הדם בשתי כוסות, אם לא נתן עדיין את כל המתנות, וודאי דחייב. אבל אם נתן כבר את כל המתנות ורק נשארו השיריים, תליא בפלוגתא דר' נחמיה ורשב"א האם כוס עושה דחוי לחברתה או לאו.

(2) היכא דנמצאה אחר הכפרה כולי עלמא מודו דתמות, וכיון דתמות אין לחייבו עליה משום חוץ. ואם נמצאה קודם הכפרה, לדעת רבי אף בה אמרינן דתמות ואין חייב עליה משום חוץ. ולדעת רבנן הכא נאמר דרועה ויפלו דמיה לעולה, ואם היא חטאת נשיא דהוא זכר, כיון דאם הקריבו בעצמו לשם עולה הוי עולה, יש לחייבו משום חוץ. ואיכא לישנא בגמ' בתמורה, דהיכא דקרבה קודם זו שאינה אבודה, כולי עלמא מודו דהאבודה תמות ואין חייב עליה משום חוץ. ואיכא עוד לישנא דאם משך אחת מהן מדעתו כולי עלמא מודו דהשניה תמות ואין בה משום חוץ. ואם הפריש מעיקרא שתי חטאות לאחוריות, כולי עלמא מודו דרועה ובשעיר נשיא יש לחייבו משום חוץ.

(3) אותה הנעשית בפנים, מאחר שנוק הדם והותר לכהנים, אין בה מעילה. ולענין השניה, היכא דדינה דתמות, פשיטא דאין בה מעילה. ואם דינה להיות רועה, יש בה מעילה. והיכא דשחט לתרוויהו, לדעת רש"י אף הכא אמרינן דאם דינה דתמות, אף אם כבר נשחטה בפנים, מכל מקום אין בה מעילה. ודעת התוס' דבהכא כבר לא אמרינן דתמות, אלא דאם שחטן בבת אחת חשיב כקרבן אחד וריקת אחת מהן מתרת אף לחברתה.

ב. (1) חיוב זרות נאמר רק בעבודה שיש בה הקטרה ואין אחריה עוד עבודה, וילפינן לה מדכתיב "עבודת מתנה והזר הקרב יומת" ודרשינן דהיינו עבודה תמה ועבודת מתנה ולא עבודת סילוק. והוא הדין לענין העובד בטומאה, דהא זרות ושימוש טומאה מחד קרא נפקי. (2) קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים כדכתיב בחטאת אשם ומנחה "בחצר אוהל מועד". וקדשים קלים בכל מחנה ישראל דהיינו הדגלים. ובזמן שהיו בגלגל כיון דבטלו הדגלים בטלה קדושת מחנה ישראל וקדשים קלים נאכלים בכל מקום. ובנוב ובגבעון, קדשי קדשים דווקא לפני מן הקלעים. אבל קדשים קלים נאכלים בכל ערי ישראל, וביאר רש"י דהיינו משום דאף קרבו בכל ערי ישראל דהא הותרו הבמות.

(3) היתר במות היה קודם שנבנה המשכן, דהא רק לאחר המשכן הוזהרו משום חוץ. וכן לאחר שבאו לארץ בי"ד שנה של כיבוש וחילוק, כמבואר להדיא בקרא דאמר להם "איש הישר בעיניו יעשה". אבל בשילה נאסרו דהיא במנוחה דכתיב בקרא, וחזרו והותרו בנוב ובגבעון, כדילפינן לקמן מדכתיב "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה", ומבואר דבין מנוחה לנחלה איכא היתר במות. וכשבאו לירושלים שוב לא היה להם היתר.

ג. (1) לדעת ריש לקיש בעינן מקום הבדוק מטומאת התהום, דכיון דירד מבול אף בארץ ישראל, וילפינן מדאיתקוש פרים אהדי דבעינן שריפה ושחיטה במקום טהור. ולדעת ר' יוחנן אין לחוש לטומאת התהום משום דלא ירד מבול בארץ ישראל, ובעינן רק שהמקום יהיה חוץ לג' מחנות, ויהיה נגד פתח אוהל מועד, דהוקשה שחיטה ושריפה להזיה דכתיב בה "נוכח פני אוהל מועד". ומקום שריפתה נקרא "גיתה" משום דהיו שוחטין ושורפין אותה בחפירה בקרקע כדי שלא יתפור אפרה. והשוחטה חוץ לאותו מקום אינו חייב, משום דרק באלו הראויות לפתח אוהל מועד איכא איסורא. ולא דמו לשעירי יום הכיפורים דחייב משום חוץ כיון דראויים לפני, דשאני פרה דאינו יכול לשנותה, ועוד דאינה ראויה לשום קרבן ציבור, וכן קדושה היא בקדושת בדק הבית ולא בקדושת מזבח. (2) נחלקו בביאור הקרא דחזקאל דכתיב "את ארץ לא מטהרה היא לא גשמה ביום זעם", דר' יוחנן ביאר דהוא בתמיה וכי ארץ לא מטהרת את, הרי לא ירדו עליך גשמים ביום זעם. וריש לקיש ביאר דהוא בניחותא דארץ לא מטהרה את, וכי לא ירדו אף עליך גשמים ביום זעם. ואין להוכיח דאף בארץ ישראל ירד מבול מדכתיב "ויכוסו כל ראשי ההרים", דיש לומר דהיינו הבלא. אי נמי, קאי דווקא דהיכא דהיה מבול.

(3) תיקנו להפרישו שבעת ימים קודם השריפה ולהזות עליו כל יום על ידי תינקות שלא נטמאו מעולם בטומאת מת או בטומאה היוצאה מגופן, ונעשה על ידי שהפרישו את אימותיהן מעוברות שילדו בחצרות הבניות על גבי כיפין, באופן דאין שם טומאת התהום, ומגדלים אותן עד גיל שבע ושמונה קודם שיראו טומאה מגופן, וכשהיו הולכים לשאוב את המים, היו הולכים על גבי דלתות המונחות של שוורים שלא יאהילו על טומאה, ולמאן דאמר אוהל זרוק לאו שמיא אוהל, היו לוקחין שוורים שכריסן רחבה והם עצמן היו חוצצין בפני הטומאה. ואין להוכיח מהכא דהיה מבול בארץ ישראל, דיש לומר דאפילו הכי מעלה בעלמא הוא. ועוד כתבו התוס', דהא אף ר' יוחנן מודה דמתו שם בהבלא.

ד. (1) ר' יוחנן ביאר דאף בארץ ישראל שהיתה חרבה מתו מחמת ההבלא, וכתב רש"י דמכל מקום אין לחוש משום קבר התהום, דהא כיון דלא היה שם מים המתים לא שקעו, וכל היכא דראו מת היו קוברין אותו ומציינין מקומו. אמנם התוס' בעמוד א' נשארו בתימה. ולדעת ריש לקיש קאי על החרבה דמעיקרא, דרק היכא דהיה חרבה היה מבול, לאפוקי דגים שבים שלא מתו.

(2) לר' יוחנן הראם היה בארץ ישראל, וכיון דגדול הוא לא מת בהבלא. ולדעת ריש לקיש, צריך לומר דעמד בצידי התיבה והיה שם נס שהמים היו צוננים ולהכי לא מת מחמת חום המים, וכיון דהיה גדול וראשו היה מעל המים, לא נחנק ממי המבול. ואין לומר דנכנס אף הוא לתיבה, דהרי גדולו הוא ארבעין פרסין, ואף אין לומר דהכניס ראשו דאף ראשו היה יותר גדול מן התיבה, ואין לומר דהכניס חוטמו, דגם אם יקשרוהו בקרניו לתיבה ולא יצא חוטמו מן התיבה, אכתי היה נשרף מחום המים.

(3) בבל נקראת מצולה על שם שהיא נמוכה מכל הארצות, וכן נקראת שנער שכל מתי מדבר ננערו לשם מחמת מצולתה. אי נמי, שמנערת עשיריה שאין להם יותר מג' דורות, מפני שאינם רחמנים. והאוכל מעפרה כאילו אוכל בשר אבותיו (ועיין חק נתן דלא גרס לה), וכאילו אוכל שקצים ורמשים.

(4) קודם הגרלה, כיון דתרוויהו ראויים להיות בפנים, חייב על תרוויהו. ולאחר הגרלה, חייבים רק על השעיר הנעשה בפנים, דהוא עומד להקרב בפנים, אבל השעיר הנעשה בחוץ אין חייבים עליו, ומסקינן דאף דאין למעטו מדכתיב "אל פתח אוהל מועד" דהא אכתי ראוי לפתח אוהל מועד לצרוך וידוי, מכל מקום ממעטינן ליה מדכתיב לה'. ואחר וידוי שפיר יש למעטו אף מדכתיב "אל פתח אוהל מועד".

(5) מבואר בסוגיין דקדשי בדק הבית התמעטו מדכתיב "אל פתח אוהל מועד", וכתב רש"י בלשון אחת דהיינו משום דסתמן אינן ראויים למזבח משום דהם בעלי מומין, ולפירוש זה, בתמימים לכאורה יש חיוב. אבל בלשון אחרת פירש, דכיון דאינו עומד למזבח, שפיר מתמעט מדכתיב "אל פתח אוהל מועד". וכתבו התוס', דלא דמי לשעירי יום הכיפורים, משום דהם קדשי מזבח, אבל קדשי בדק הבית שלא יצאו עדיין לקדושת מזבח, אין לחייבו עליהם.

ה. (1) רובע ונרבע משכחת לה באופן דרבעו לאחר דהוקדש, וממעטינן ליה מדכתיב "לפני משכן ה'" וביאר רש"י במתניתין דהילפותא היא מדכתיב "להקריב קרבן לה' לפני משכן ה'", דרק אלו הראוין לקרבן יש עליהם איסור חוץ, אבל מדכתיב "אל פתח אוהל מועד" לא ממעטינן ליה, משום דאיכא למימר דסגי בהא דהיה ראוי להכנס לפתח אוהל מועד. ומוקצה ונעבד משכחת לה בקדשים קלים ואליבא דריה"ג דאמר ממון בעלים הם, דאי לא הכי הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ומחיר ואתנן משכחת לה רק בגוונא דהקדיש את אמו מעוברת ולמאן דאמר וולדות קדשים במעי אמן אינן קדושים, ונתן לה העובר באתננה, דזה העובר היה ראוי להכנס לפתח אוהל מועד אגב אמו [וברש"י מבואר דווקא קודם האתנן היה יכול להכנס, ובתוס' מבואר דאף לאחר שנעשה אתנן יכול להכנס], וממעטינן ליה רק משום דאינו ראוי לקרבן. וכתבו התוס' דצריך לומר דלאחר האתנן הקדיש העובר להדיא, דאי לא הכי לא יחול עליו קדושה, משום דאינו ראוי. ועוד כתבו התוס', דמשכחת לה נמי למאן דאמר מהוויתן קדושים באופן שהקדיש מעיקרא הבהמה חוץ מעוברת, או הקדיש הבהמה רק לאחר שנתן לה העובר באתננה.

(2) משכחת לה בבעלי מום עובר, וכן בתורים שלא הגיע זמנם, וכן באותו ואת בנו. ולרבנן אינו חייב משום דאינן ראויים לפתח אוהל מועד. ולר' שמעון יש בהו לאו. ואמרינן בגמ', דאי תני רק בעלי מומים הוי אמינא דווקא בהו דמאיסי סברי רבנן דפטור מכלום, ואי תני רק תורים שלא הגיע זמנם, הוי אמינא דבעלי מומים דנראו ונדחו מודה ר' שמעון דאף לאו אין. ואי תני תרוויהו, הוי אמינא דשאני אלו דפטולם מגופם, אבל אותו ואת בנו דאין פטולו מחמת עצמו דלמא מודו רבנן לר' שמעון. ולגירסת התוס' (עיין במפרשים), אי תני לאלו הוי אמינא דבאותו ואת בנו ר' שמעון מודה לרבנן דכיון דלכולי יומא לא חזו, אף לאו אין.

(3) מהא דהוזהרו קודם כניסתן לארץ ב"לא תעשו" דלא יקריבו חובות כדרך שהיו מקריבים במשכן, עד שיגיעו אל המנוחה דהיא שילה. והאי אזהרה קאי בין אבמת ציבור דגילגל ובין אבמת יחיד דהוא חוץ, וחזינן דאף מחוסרי זמן, דהיינו החובות דאינם ראויים בגלגל עד שיבואו לשילה נמי בלאו קיימי. והתוס' בע"ב הביאו גירסא, דהאי אזהרה קאי דווקא אגלגל, אמנם גילגל כלפי שילה חוץ חשיב.

ו. (1) עבר משום לאו דאותו ואת בנו, ואף לוקה עליו. אבל לא משום הלאו ד"לא ירצה", משום דכתיב ביה עשה יתירא חזינן דניתקו הכתוב מהאי לאו הכללי דלא ירצה, ונתן בו עשה. והתוס' הביאו דרש"י בחולין ביאר דהוי לאו הניתק לעשה. ואמרינן בגמ' דלדעת ריש לקיש אליבא דר' שמעון דיש לאו דלא תעשו אמוסר זמן, הוא הדין דילקא אף מחמתו, אמנם דעת רנב"י דאף ר' שמעון לא איירי אלא במקריב בחוץ, דהאי קרא דכתיב ביה האי לאו איירי בגילגל דחשיב חוץ, אבל במקריב בפנים לא משכחת לה לאו.

(2) מדתני בברייתא דר' שמעון יליף איסור למקריב פסח בבמת יחיד בזמן איסור הבמות עובר בלאו דלא תוכל לזבוח את הפסח. ועל כרחק דאיירי קודם חצות דהוא מחוסר זמן, ואתי קרא למימר דאף דמחוסר זמן הוא ואין לו כרת, מכל מקום לאו איכא. דאי בזמנו הא אף כרת איכא ולא רק איסור. ודחינן, דדלמא איירי במקריב בזמנו ובזמן היתר במות, ומאי דקרי לה בזמן איסור במות היינו משום דלא הותר להקריבו בבמת יחיד, ומשום הכי אף דכרת ליכא דהא הקריבו בבמה, לאו איכא.

(3) מבואר במתניתין דשפיר משכחת לה קדושה בתורים שלא הגיע זמנם. וכתבו התוס' דילפינן לה מבכור. וביארו, דווקא היכא דאינו ראוי עתה לשום קדושה אמרינן דחלה עליו הקדושה, אבל אם ראוי אף עתה לקרבן אחר, כגון אשם בן שנה שהקדישו לשם אשם בן שנתיים, לא חלה עליו קדושה. ועוד כתבו, דמכל מקום אסור להקדישו לכתחילה, וילפינן לה מהא דדרשינן "לילה לקדושה יום להרצאה". וסיימו דצריך ליתן טעם אמאי חלה קדושה אליבא דרבא דאמר אי עביד לא מהני.

(4) הוסיפו במתניתין מצורע משום דתני במתניתין אשמות, וגרסוהו בגריסת המשנה, משום דמצורע דהוי נמי טומאה מיתני בהדי זב חובה ויולדת. וכן הוסיפו נמי נזיר משום שלמים, אבל הוא רק בגדר חיסורא מחסרא, דהתנא לא כתבו משום דלא מיתני ליה בהדי אלו דיש להם טומאה מגופן.

ז. (1) אם הביא את עולתו, כיון דראויה להכנס לפנים על ידי נדר ונדבה, חייב עליה משום חוץ. אבל את אשמו כיון דאינו ראוי עתה לשם כפרה ואף אינו ראוי לנדר ונדבה, הוי מחוסר זמן ותליא בפלוגתא ר' שמעון ורבנן. ונחלקו ר' חלקיה ור' הונא בגוונא דעשה אשמו בחוץ שלא לשמה, דדעת ר' חלקיה דכיון דבכהאי גוונא ראוי הוא להכנס בפנים, דהא כל הזבחים ששחטן שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, שפיר יש לחייבו משום חוץ, ולא דמי להיכא דשחטו לשמו דהתם אכתי לא נעקר משמו ואינו ראוי לפתח אוהל מועד. ודעת רב הונא, דכל שאינו ראוי לשמו, אף אינו ראוי שלא לשמו, ואף אם יקריבו לשם אשם אין לחייבו משום חוץ. וסבר ר' חלקיה להוכיח מהא דפסח בשאר ימות השנה דאינו ראוי לשמו ואפילו הכי אם הקריבו שלמים כשר, ודחה ר' הונא דשאני פסח בשאר ימות השנה דבאמת עומד לשלמים ואם שחטו לשם שלמים הרי הוא לשמו, ואף אם שחטו לשם דבר אחר, הוי כשלמים ששחטם שלא לשמן שכשרים.

(2) אם הקריבו לשמן, פשיטא דחייב דהא ראוי הוא בפנים. ואם הקריבו שלא לשמן, מסיק ר' הונא דנמי חייב, דהא כל שלא שחטן בעקירת שמן, אכתי ראויים הם בפנים לשם חובתו, ושפיר יש לחייבו משום חוץ, וילפינן לה מריבויא דכתיב שור או כשב או עז. אמנם לר' חלקיה ילפינן מהאי ריבויא לחייב שחט אשמו קודם זמנו שלא לשמו.

(3) מהא דהקשה ר' דימי סתירה על האי ברייתא מהברייתא דתני לוי דמבואר בה דמצורע מחוסר זמן ששחט לאשמו אשמו פסול, על כרחק דקיבל מרביתו דאף האי ברייתא איירי במחוסר זמן, ולכאורה ראייה הוא לר' חלקיה דחזינן דאף במחוסר זמן קרבנו ראוי לפנים ויש חיוב משום חוץ, והיינו בשחטו שלא לשמו. ור' הונא קאמר לך, דאף דאיירי במחוסר זמן, איכא למימר דמיירי בהפריש מעיקרא שתים לאחריות, וכששחט לאחד מהם בחוץ אמרינן דכיון דהיה עומד לרעה שפיר חשיב ראוי למזבח, דהא אם הקריבו עצמו עולה יצא.

(4) אם הקריבו לשמו, קרבנו פסול. אבל אם הקריבו שלא לשמו, לדעת רבנן בתמורה כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה, ולדעת ר' שמעון כיון דאינו ראוי למה שהופרש, כלל לא חלה עליו קדושה. וכתבו התוס', דלרב הונא אכתי תיקשי.

ח. (1) מדכתיב עולה ילפינן דווקא אלו דראויים להעלאה יש בהם משום חוץ, ואתי למעט מעלה בשר הקדשים ושיירי מנחות והמנחות הנאכלות, דאין בהן משום העלאה. ומדכתיב "אשר יעלה" ילפינן דחייב רק על עבודת דהם גמר כהעלאה, לאפוקי יוצק בולל פותת ומולח וכו'.

(2) במתניתין מבואר שהיתה עבודה בבכורות עד שנבנה המשכן. אמנם מצינו דנחלקו בה תנאי, דיש אומרים דמסיני נתכנהו הכהנים ותו אין עבודה בבכורות. ובנידון זה תליא ביאור הכתוב "וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו", דאם עבודה בבכורות, קאי על הבכורות, ואם עבודה בכהנים קאי על הכהנים. ולהאי מאן דאמר דמסיני נתכנהו הכהנים, יש ב' לישנות ברש"י האם דווקא ממעמד הר סיני נתכנהו הכהנים, או דאף קודם מעמד הר סיני מזמן העולות שעשו ביום ה' בסיון נתכנהו הכהנים, ותליא בביאור הקרא

"וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות", דפשוטות המקרא נראה דנערי בני ישראל דהם הבכורות הם הקריבו העולות, וסבירא ליה לאותו מאן דאמר דאחר עבודה זו פסקו, אמנם יש לבאר, דיש פסקא בין וישלח לבין ויעלו עולות, דהנערים רק הביאו והכהנים הם שהקריבו.

3) אי נימא דמסיני נתכנהו הכהנים, קאי על האזהרה דהוזהרו נדב ואביהוא "וגם הכהנים הנגשים אל ה'", דכיון שלא נזהרו בכבודו ההיכל נענשו ויפרץ בה ה'. ואי נימא דרק הבכורות הוזהרו אז, צריך לומר דקאי על הקרא "בקרובי אקדש". ואהרון שתק משום דאמר לו משה דעתה ידע שבניך הם מכובדיי של מקום דבם בחר להקדיש שמו. וזכה שנאמרה לו פרשת שתויי יין. והתוס' כתבו דוודאי דהפרשה נאמרה למשה, אבל נאמרה לו שיאמרה לאהרון ביחוד ולא לכלל ישראל.

4) ברש"י משמע דקאי על כבוד ה', דעל ידי שהקב"ה עושה דין ביראיו הוא מתכבד. והתוס' ביארו דקאי על כבוד המשכן, דעל ידי דמתו מחמתו הגדולים שבעם, הרי מתקדש שמו.

5) נחלקו בה תנאי האם טעונה הפשט וניתוח או לאו, ותליא בפלוגתא ר' ישמעאל ור' עקיבא האם רק הכללות נאמרו בסיני ומה שלא נאמר בסיני עדיין לא נצטוו עליו, או דאף הפרטות שהתפרשו אחר כך נאמרו כבר בסיני וודאי דאף עולת סיני נעשתה כדרך שאר עולות.

ט. 1) כל הבעלי חיים כשרים, דהא כתיב בנח דלקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור והקריבם עולה, וחיה הרי היא בכלל בהמה, וכשרים בין זכרים ובין נקבות, דלא אשכחן חילוק וכן כשרים תמימין ובעלי מומין, אבל לא מחוסרי אבר, וילפינן לה מדנאמר לנח "ומכל החי מכל בשר" והיינו מאלו שחיין ראשי איברים שלהם, דאי למעוטי טריפה, הא ילפינן או מדכתיב "לחיות זרע" או מדכתיב "אתר" דמשמע דומין לך, ונח גופיה הא לא היה טריפה.

2) למאן דאמר טריפה אינה חיה, וודאי דאפשר למעטה. ולמאן דאמר טריפה חיה, או טריפה יולדת דכל שכן חיה, אין למעטה מדכתיב חי, אמנם היכא דכתיב "חיי" יתיירא שפיר ממעטינן לה, דהא אין לה חיות כל כך כאותה שלא נטרפה. ובתיבה לא היו טריפות, ולמאן דאמר טריפה אינה יולדת, פשיטא הוא דהא בעינן להחיות זרע על פני האדמה, ואף למאן דאמר טריפה יולדת וחיה, מכל מקום אינם ראיות כל כך לקיום העולם.

3) נחלקו בה תנאי האם יכול להקריב רק עולות או אף שלמים. ומאן דאמר יכול להקריב אף שלמים יליף לה מדכתיב גבי הבל "מבכורות צאנו ומחלביהן" והיינו שלמים שרק החלבים עולים. ומאן דאמר דיכולים להביא רק עולות יליף מדכתיב "עורי צפון ובואי תימן" והיינו התנערי שאר אומות שמעשיהן רק בצפון דהיינו עולות, ותבוא אומה שמעשיה אף בדרום דהיינו ישראל דמקריבים אף שלמים. ומאי דכתיב בהבל "מחלביהן" קאי על השמנות והמובחרות שבהן. ומאן דאמר שהקריבו אף שלמים, סבר דהאי קרא ברוחות קאי שיתעוררו הרוחות לקבץ את ישראל. וביתרו מבואר להדיא שהקריב אף שלמים, ומאן דאמר דבני נח הקריבו שלמים ניחא, ומאן דאמר דלא הקריבו, צריך לומר דסבר דיתרו אחר מתן תורה היה, דנבחרו כבר ישראל להקריב אף שלמים.

4) לדעת ר' יהושע שמע על מלחמת עמלק כמבואר בקראי דהיה קודם ביאתו. ולדעת ר' אלעזר המודעי, מתן תורה שמע, דהרי היה קול המון בעולם עד שסברו האומות דהקב"ה עומד להביא מבול עד שאמר להם בלעם דה' עוז לעמו יתן, ואמרו הם ה' יברך את עמו בשלום. ולר' אליעזר, קריעת ים סוף שמע, כמבואר בקראי דיהושע שהיה הדבר מפורסם אצל כל הגויים ונמס לבבם.

י. 1) על בני נח לא נאמר הציווי, דהא כתיב "דבר את בני ישראל". ומדקאמר ר' יעקב בר אחא דאסור לסייען ולעשות שליחותן, מבואר דההיתר הוא על הגברא ולא על הקרבן. ומאידיך אין בו איסור אמירה, דהא חזינן דרבא שלח את רב ספרא ורב אחא שיורו לגויים כיצד יקריבו הקרבן בצורה הראויה.

2) הקשו דבשמואל מבואר דדוד שילם חמישים שקלי כסף, ואילו בדברי הימים כתיב שדוד שילם שש מאות שקלי זהב. ותיירצו, דעל מקום המזבח שילם חמישים שקלי כסף, ועל מקום המקדש שש מאות שקלי זהב. אי נמי, ועל מקום המקדש קנה בשש מאות שקלי זהב, ובחמישים שקלי כסף קנה את הבקר והמוריגים להעלותן עולה. ומשום האי תירוצא הובא בסוגיין להוכיח דלבמה שרי אף עצים שהתשמשו בהם הדיוט, ודחו דשמא במוריגים חדשים איירי. והתוס' הביאו בשם המדרש תירוץ נוסף, דנתן לו חמישים שקלי זהב שהם שש מאות של כסף.

3) לדעת רש"י בומן מסע המחנות היה אסור לאכול אפילו קדשים קלים, אבל לא היה נפסל ביוצא, דהא כתיב "ונסע אוהל מועד" דאף על פי שנסע אוהל מועד הוא. והתוס' כתבו, דקדשים קלים שרו אף באכילה, אבל קדשי קדשים דבעינן "קלעים" לא היו נאכלים בזמן המסע, אבל בזמן סילוק המשכן כל עוד שלא פירקו את הקלעים היו אוכלים אף קדשי קדשים. ולענין פסול יוצא, הביאו התוס' דלענין לחם הפנים המסודר במערכתו אין פסול יוצא, אבל שאינו מסודר תליא בפלוגתא דאמוראי.

יא. 1) אף בשילה ובירושלים נהגו ג' המחנות, דהא מדכתיב גבי זבין וטמאי מתים "ולא יטמאו את מחניהם" ילפינן דכל אחד משולח ממחנה אחר, דטמאי מתים ממחנה שכינה וזבין ממחנה לויה, וכן כתיב גבי מצורע בדד ישב, וילפינן מינה דהמצורע משתלח למקום שאין שאר הטמאים משתלחין לשם, ועל כרחך דהיינו מחנה ישראל דמותר לזבין ואסור למצורעין. ומכל מקום אמרינן דמחנה לויה דשילה לא דמי למחנה לויה דמדבר, דבמדבר נאמר דקולט את הרוצחין בשוגג, אבל של שילה אינו קולט את הרוצחין.

2) מדכתיב "ושמתי לך" ילפינן דמשה גופיה כבר יפריש הערים. ומדכתיב "לך מקום" ילפינן דאף מקומך קולט והיינו מחנה לויה. וכן ילפינן דלוי שהרג אף הוא גולה למקום הלויים.

3) יכול לגלות אפילו לשכונה אחרת בפילכו, וילפינן לה מדכתיב "אל עיר מקלטו", משמע דכבר קלטה אותו. וכתבו התוס' בתירוץ אחד דהוא רק בדיעבד, דלכתחילה יש לו לגלות לעיר אחרת. אי נמי, דאף לכתחילה יכול לגלות לשם, אלא יפסיד שאם יחזור לשכונתו יוכל גואל הדם להורגו, אבל אם יגלה לעיר אחרת יוכל לצאת בתוך כל העיר.

4) בבמה קטנה רק יחיד יכול להקריב. ויכול להקריב עליה רק נדרים ונדבות, וילפינן לה מדכתיב "איש הישר בעיניו יעשה", דעל כרחך קאי על יחיד בכל דוכתי או על במת יחיד. ולדעת ר' מאיר יכול להקריב אף מנחות ועופות דאף הם בכלל הזבחים. וכן עולות ושלמים דנזירות, משום דבאו על ידי נדר ונדבה, [אבל לא חטאות ואשמות דנזיר]. ורבנן פליגי עליה ואינו יכול להביא אלא שלמים ועולות. ולענין נסכים אמרינן לקמן דלרבנן קמייתא אינו יכול להביא, דרק בבמת ציבור התחדשו נסכים, ולדעת רבנן בתראי אף בבמת יחיד התחדשו נסכים משבאו לארץ.

יב. 1) לדעת ר' מאיר ורבנן אינו יכול להקריב אלא דברים הבאים בנדר ונדבה כדרך שיכול להקריב בבמת יחיד. וילפינן ליה מדכתיב איש הישר בעיניו, דאיש יכול להקריב רק הישר בעיניו. ודעת ר' יהודה דאף יכול להביא חובותיו בבמת ציבור, ומאי דכתיב "איש הישר בעיניו" קאי דווקא אבמה הנראית לעיניו, דהיינו במת יחיד.

2) לדעת ר' מאיר ורבנן ור' יהודה יכולים להקריב את כל הקרבנות ציבור, דמאי דכתיב "ישר" קאי דווקא איש. ודעת ר' שמעון שאינם יכולים להקריב אלא פסחים, כמבואר להדיא בקרא גבי גלגל, וכן חובות הקבוע להם זמן. ומסקינן דהיינו דווקא עולות דתמידין ומוספין, אבל לא חטאות אפילו דקבוע להם זמן. [ונחלקו רש"י ותוס' בביאור הילפותא דידיה].

3) כתבו התוס' דלכאורה מהא דאמרינן בסוגיין דלר' מאיר דאמר "כל הנדר ונידב" אף חיובי נזירות קריבות בבמת יחיד, משמע דהיכא דתני כללא כולל הוא אף נזירות. והקשו דהא ר' שמעון במגילה נמי תני להאי כללא, ואפילו הכי מוכרח דסבר דאינו מביא נזירות, דהא קאי ארבנן דמיעטו נזירות וממעט טפי מהן. והסיקו התוס' דשאני התם במגילה דכתיב גבי החילוק דבין במה גדולה לבמה קטנה, ויש לומר דהאי כל היינו דכל הנדר ונידב הקרב בגדולה קרב אף בקטנה, אבל שפיר איכא למימר דיש נדר ונידב שאף בבמה גדולה אינו קרב. אי נמי, בסוגיין סמכו על המבואר בתו"כ [וכן הוא בגירסת הש"ס דידן], דר' מאיר אמר להדיא אף אנזירות.

4) חוזה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגים רק בבמה גדולה, דהא כתיב בהו תנופה לפני ה', ובבמה קטנה הא לא הוי לפני ה', ולא דמי למנחה דלמאן דאמר קרב בבמת יחיד קרב בלא תנופה, דהא עיקרה לא תנופה אלא הקטרה.

יג. 1) אפילו זר כשר לעבודה בבמה, דכתיב "זרוק הכהן את הדם על מזבח ה'", ומשמע דרק במזבח ה' בעינן כהן. ור' יהודה לא סגי ליה בהכי, דדלמא אכתי בעינן בכורות, ולהכי יליף מדכתיב "איש".

2) ר' שמעון יליף מינה דווקא פסחים וחובות הקבועים להם זמן קרבו בבמה. ורבנן דפלגי עליה סברו דאתי למימר דערל מקבל הזאה, דהא במדבר רובן היו ערלים וכן טמאי מתים, ומדכתיב "ויעשו את הפסח" משמע דעשאוהו כהלכתו, ולא משכחת לה הזאה שלישי ושביעי אם לא שהתחילו בהזאה בערלותן, דהא רק לאחר שנחו מטורח הדרך ב"א ניסן מלו עצמן. ודעת ר' אדא בר אבהו דחובות הקבוע להם זמן היינו דווקא עולות ולא חטאות ומנחות, ולרש"י הוא מדקאמר פסחים וחובות הקבוע להם זמן, ואי בכל חובות איירי למה לי למימר פסחים, ועל כרחק דהוא משום דרק חובות דאשכחן כוותיהו בנדבה קרבו, ולהכי הוצרך לומר בהדיא דאף פסחים דאין דוגמתו נדבה קרב בבמה. והתוס' ביארו, דילפינן מה פסח דמשכחת לה יחיד וציבור, והיינו בטומאה דציבור בפסח ראשון ויחיד בפסח שני, אף כל דמשכחת לה בין ביחיד ובין בציבור. ואמרינן דעל כרחק דסבר דאין מנחה קרבה בבמה, דאי לאו הכי הא משכחת לה במנחה חובה דחביתין ונדבה דיחיד. ושלמי עצרת אף דמשכחת להו אף בנדבה, מכל מקום לא דמו, דהא הוי קדשים קלים.

3) היה עשוי מאבנים ותיקרתו היתה יריעה, וילפינן לה מדקרי לה גם אוהל וגם בית.

יד. 1) הקדשים נשחטין דווקא בשילה ולא במקום הרואה, דכתיב "שם תעלה ושם תעשה". וקדשי קדשים נאכלים רק לפני מן הקלעים. וקדשים קלים נאכלים בכל הרואה. ור' אושעיא יליף לה מדכתיב "השמר לך פן תעלה עולתיך בכל מקום אשר תראה" בכל מקום שתראה אי אתה מעלה, אבל אתה אוכל. ור' אבדימי יליף לה מדכתיב "לו תאנת שילה" או מדכתיב "מזרחה תאנת שילה", והיינו מקום שכל הרואה אותו מתאנח על אכילת קדשים שבטלה ממנו. ור' אבהו יליף לה מדכתיב "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין" דשילה שהיא בחלקו של יוסף התברכה בפריה ורביה שיהיה אפשר לאכול בה אף כמלא עיניה. ור' יוסי בר חנינא יליף לה מדכתיב "ורצון שכני סנה" דתבוא ותאכל אף במקום השנואין והיינו מקום שאר האחין ששנאו ליוסף. ואמרינן דרואה היינו דאין דבר מפסיק, ואיבעיא לן האם צריך שבכל גווני יוכל לראות או דסגי דבאופן אחד יכול לראות.

2) הקב"ה השרה את שכינתו בשילה בנוב ובגבעון ובבית עולמים. ודעת ר' דימי דכל אלו המקומות השכינה שרתה בחלקו של בנימין, ואמרינן דאף דשילה בחלקו של יוסף הוא, כדכתיב בה "וימאס באוהל יוסף", על כרחק דרצועה יוצאת מחלקו של יוסף לתוך חלקו של בנימין ושם השכינה שורה. ומסקינן דפלוגתא דתנאי היא, דנחלקו בקרא דנאמר בבנימין "חופף עליו כל היום ובין כתיפיו שכן", דרבי דרש לה דחופף עליו קאי על העולם הזה, וכל היום קאי על ימות המשיח, ובין כתיפיו שכן קאי על עולם הבא. אבל רבנן דרשי, דחופף עליו קאי על מקדש ראשון, וכל היום קאי על מקדש שני, ובין כתיפיו שכן קאי על ימות המשיח, ולדידהו, רק בבית עולמים שרתה שכינה בחלקו של בנימין.

3) בית המקדש נבנה בשנת ארבע מאות ושמונים ליציאת מצרים, ומתוכם היה משכן שלושים ושמונה שנים במדבר, דהא המשכן נבנה בשנה השנית ליציאתן ממצרים והיו במדבר ארבעים שנה. ולאחריהם בזמן כיבוש וחילוק הארץ היה המשכן בגלגל, והיה הוא ארבע עשרה שנה, דהא כלב בזמן שילוח המרגלים היה בן ארבעים שנה, ובזמן ביאתן לארץ על כרחק שהיה בן שבעים ושמונה, ומדקאמר בזמן חלוקת הארץ אני היום בן חמש ושמונים שנה, על כרחק דשבע שנים כיבשו, וסברא הוא דאף שבע שנים חילקו, הרי דארבע עשרה שנה היה המשכן בגלגל. אי נמי ילפינן לה מדכתיב בקראי דיחזקאל דזמן חורבן הבית היה ארבע עשרה שנה קודם היובל, ומנין השנים שמזמן ביאתן לארץ עד שחרב הבית הם שמונה מאות וחמישים, דהרי בארבע מאות ארבעים נבנה בית המקדש וכל ימיו היו ארבע מאות ועשר, ואם נחלקן למנין יובלות עולות הם למנין שלם, ועל כרחק דחסרו ארבע עשרה שנה של כיבוש וחילוק שלא נהג היובל. ולאחריהם היה המשכן בשילה שלוש מאות ששים ותשע שנים, וכמו שיתבאר לקמן, ולאחריהם היה המשכן בנוב ובגבעון חמישים ושבע שנים, דהא מיד שלקחו הפלשתים את הארון חרבה שילה, והיה הוא עשרים שנה בקרית יערים, ולאחריהם כשמלך דוד בירושלים העלהו לעיר דוד והיה שם עוד שלוש שנים, ועוד ארבע לשלמה עד שבנה בית המקדש, הרי חמישים ושבע. ומהכא מוכח שבשילה היה שלוש מאות ששים ותשע, דהא בארבע מאות ושמונים כבר נבנה הבית, וכשנסחר מנין המשכן שבמדבר וגלגל ונוב ובגבעון, ישארו שלוש מאות ששים ותשע.